

Procés Participatiu per la Llei de Patrimoni Cultural

Document de resultats del debat sectorial sobre Ús social i dinamització del Patrimoni

Introducció

El Departament de Cultura posa en marxa un procés participatiu per a l'actualització i millora del règim de protecció i conservació del patrimoni cultural català amb els objectius següents:

- Informar la ciutadania d'aquesta iniciativa de regulació i ordenació del patrimoni cultural a Catalunya.
- Organitzar un diàleg social ampli i divers sobre la normativa en matèria de patrimoni cultural al llarg del territori català.
- Emprar els resultats del procés en la definició de la llei i de les actuacions associades, traslladant la informació obtinguda als grups parlamentaris amb l'objectiu de contribuir en el debat polític entorn a l'avantprojecte de la Llei de patrimoni cultural.

La finalitat és conèixer l'opinió de la ciutadania en general, les entitats i els sectors professionals relacionats amb aquesta matèria sobre com es pot actualitzar i millorar el règim de protecció, conservació, creixement, investigació, difusió i foment del patrimoni cultural català.

Aquest procés participatiu es va iniciar al mes d'octubre de 2024, i finalitzarà al desembre del mateix any. Es preveu la celebració de 6 sessions de debat territorials, presencials, i 6 sessions de debat sectorials, virtuals.

El present document recull els resultats relatius a la sessió de debat sectorial sobre Ús Social i Dinamització del Patrimoni.

Data, horari i ubicació

28 de novembre de 2024 de 10h a 12h de manera virtual a través de la plataforma Zoom.

Agenda de la sessió

10.00h a 10.15h: Benvinguda i reflexions per a una nova Llei del Patrimoni Cultural Català

10.15h a 10.20h: Context del procés participatiu

10.20h a 11.15h: Dinàmica 1: Debat entorn als eixos 1 i 2

11.15h a 11.55h: Dinàmica 2: Debat entorn a l'eix 3

11.55h a 12.00h: Conclusions, properes passes i tancament de la trobada

Persones participants

Van assistir un total de 13 persones a la trobada, de les quals 9 eren dones (69%), i 4 eren homes (31%).

Resultats de la sessió

Eix 1. Definició de Patrimoni i Eix 2. Competències i coordinació

L'objectiu de la dinàmica era, a través d'un conjunt de preguntes plantejades, obrir el debat entre les persones participants per tal de recollir aportacions entorn a la definició de patrimoni que escauria que incorporés la futura Llei, així com la identificació d'elements clau a incorporar-hi en relació al marc competencial i la coordinació entre agents, amb la voluntat d'actualitzar el text així com de resoldre'n les mancances i disfuncionalitats.

La dinàmica s'ha dividit en dues parts, 2-3 minuts de reflexió personal, i després el debat entorn a les preguntes per a la reflexió.

Resultat del debat:

Eix 1. Definició de Patrimoni

Missatges clau:

- Es proposa una definició del patrimoni cultural que inclogui tant el valor material com immaterial, reconeixent-lo com un element que identifica i uneix les comunitats, amb un component social i comunitari destacat, a banda del seu valor econòmic. Aquesta definició també hauria de tenir en compte que certs béns patrimonials poden tenir un valor territorial diferent depenent del context i la regió.
- Es proposa que el patrimoni subterrani, sovint desapercebut, rebi més reconeixement, especialment a nivell municipal. Aquest reconeixement podria afavorir la seva preservació i dinamització, tenint en compte els seus valors socials i la seva rellevància en la mitigació del canvi climàtic, com la gestió de l'aigua i la sequera.
- Es proposa que l'educació patrimonial sigui un element central de la nova Llei, superant els paradigmes de difusió establerts en lleis anteriors. Aquesta educació hauria de ser vista com una eina per a la transmissió de sabers i la creació de vincles entre les comunitats, amb una implicació activa de la ciutadania en la presa de decisions sobre el patrimoni.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es proposa una definició del patrimoni cultural que inclogui tant el seu valor material com immaterial, reconeixent el patrimoni com un element que identifica i uneix les comunitats, amb un fort component social i comunitari, a banda de l'econòmic. Així mateix, caldria tenir en compte que certs béns patrimonials, com

- la pedra seca i els paisatges, poden tenir un valor territorial diferent segons el context i la regió.
- Es destaca la necessitat d'una visió àmplia del patrimoni, incloent-hi tant el material com l'immaterial, amb un reconeixement comunitari que faciliti la construcció d'identitats. Els béns culturals heretats del passat haurien de ser percebuts com a elements significatius en la configuració de la nostra identitat com a comunitat, amb un procés clar de reconeixement, significació i presa de decisions.
 - Es considera fonamental que la nova Llei contempli la inclusió de béns patrimonials indissociables del seu valor immaterial, com el patrimoni literari i altres manifestacions culturals vinculades a la llengua i el territori. La llengua catalana, com a element clau del patrimoni, hauria de ser considerada en aquest context, destacant-se els Països Catalans com a referència territorial.
 - D'altra banda, es proposa que béns com el patrimoni subterrani, sovint desapercbut, rebin més reconeixement, especialment a nivell municipal. Aquest reconeixement podria afavorir la seva preservació i la seva dinamització, tenint en compte els seus valors socials i les possibles connexions amb nous usos relacionats amb la mitigació del canvi climàtic (per exemple, la gestió de l'aigua i la sequera).
 - Es considera important una definició oberta i flexible del patrimoni que permeti incorporar futurs nous patrimonis. Aquesta flexibilitat hauria de contemplar el patrimoni cultural i natural, tangible i intangible, incloent-hi elements com el paisatge cultural, els arxius digitals i altres formes emergents de patrimoni que actualment no tenen un reconeixement clar.
 - Pel que fa a l'educació patrimonial, es proposa que aquesta sigui un element fonamental de la nova llei, superant els paradigmes de la difusió establerts a l'antiga llei. L'educació patrimonial ha de ser vista com una eina per a la transmissió de sabers i el teixit de vincles entre les comunitats, en especial a través de la implicació activa i passiva de la ciutadania en la presa de decisions sobre el patrimoni, la realització d'activitats i la creació de ponts entre cultures.
 - També és important que el patrimoni literari català, com a element fonamental de la identitat cultural, sigui reconegut tant en la seva dimensió material com immaterial. Així mateix, caldria afavorir la integració del patrimoni en els debats socials sobre conflictes i reconeixement del patrimoni, així com el paper d'aquests béns com a eina comunicadora i educadora.
 - Es proposa la creació de serveis d'educació patrimonial, amb professionals formats en aquest àmbit, que garanteixin la transmissió del coneixement i l'acompanyament de les comunitats educatives en la realització de projectes educatius i activitats vinculades al patrimoni.

Eix 2. Competències i coordinació

Missatges clau:

- Es proposa establir un pla d'educació patrimonial que fomenti el pensament crític, el reconeixement i la presa de decisions sobre el patrimoni, amb la finalitat de promoure una participació activa de la ciutadania. Aquest pla hauria de

millorar la comprensió del patrimoni a nivell social i individual, i incloure línies d'actuació clares per desenvolupar aquesta educació.

- Es proposa establir un marc clar per a la cooperació entre les administracions públiques i les entitats de recerca, amb l'objectiu que aquestes entitats tinguin un paper destacat en la definició de les mesures de protecció dels béns patrimonials, aprofitant el seu coneixement especialitzat per a la seva preservació.
- Es considera essencial crear noves figures professionals que actuïn com a connectors entre les comunitats i els professionals del patrimoni, promovent una visió més inclusiva i innovadora. També es destaca la necessitat d'establir xarxes i equips estables amb professionals de diversos àmbits per a la protecció, conservació, investigació, difusió i foment del patrimoni.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Es proposa la creació d'un pla d'educació patrimonial per fomentar el pensament crític, el reconeixement i la presa de decisions sobre el patrimoni. Aquest pla hauria de permetre una participació activa de tota la ciutadania, promovent una major democràcia i conscienciació ciutadana. És important que s'inclouguin línies d'actuació clares per desenvolupar aquesta educació, amb l'objectiu de millorar la comprensió del patrimoni, tant a nivell social com individual.
- El reconeixement professional de l'educació patrimonial es considera clau per establir vincles entre les comunitats i el patrimoni. Així, la nova Llei de Patrimoni hauria d'ajudar a concretar els requisits i la formació necessària per a l'educació patrimonial, per tal que els professionals del sector puguin realitzar una tasca pedagògica eficient.
- També es destaca la necessitat de tenir en compte les entitats municipals, que tenen un gran coneixement tècnic i poden aportar molt a la protecció i promoció del patrimoni. Tot i això, actualment aquest coneixement no sempre es valora o es considera adequadament. A més, es detecta una mancança de coneixement tant a la ciutadania com als equips de l'administració, el que posa de manifest la necessitat d'un pla de formació que inclogui tant els professionals com el públic general.
- Pel que fa a la recerca i la investigació sobre el patrimoni, caldria establir un marc clar que permeti la cooperació entre les administracions públiques i les entitats de recerca. Aquestes entitats haurien de tenir un paper més destacat en la definició de les mesures de protecció, ja que coneixen els béns patrimonials i poden identificar les mesures més adients per a la seva preservació.
- Es proposa que la difusió del patrimoni no sigui vista com una fase final, sinó com part d'un procés que inclou la protecció, la conservació, l'estudi i la valoració dels béns. Els equips responsables de la difusió haurien de tenir en compte tot aquest procés previ per poder comunicar de manera més efectiva els valors del patrimoni.
- Pel que fa a les competències, es considera que el control i el seguiment dels béns inventariats han de ser responsabilitat del Govern de Catalunya, excepte en aquells casos en què la legislació estatal ho limiti. L'administració local hauria de tenir un paper executiu en casos concrets, com la gestió i la vigilància de béns patrimonials al seu territori.

- A més, es proposa la creació de noves figures professionals que puguin actuar com a connectors entre les comunitats i els professionals del patrimoni. Aquestes figures haurien de fomentar una aproximació més inclusiva i participativa, fomentant una visió més oberta i innovadora sobre el patrimoni.
- Es considera essencial establir xarxes i equips estables amb professionals de diversos àmbits que abordin les necessitats específiques de protecció, conservació, investigació, difusió i foment del patrimoni. Aquestes xarxes haurien de ser duradores i estables, evitant contractacions externes temporals, i haurien de treballar de manera coordinada a través de taules multisectorials.
- Les competències pedagògiques haurien de ser clau en la nova llei, ja que es considera que no pot haver-hi una protecció del patrimoni democràtica sense una educació patrimonial adequada. Així mateix, caldria establir mecanismes que fessin poroses les fronteres actuals entre administracions i sectors, amb una responsabilitat compartida en la gestió del patrimoni.
- Es comenta que s'haurien de crear taules específiques per tractar les qüestions relacionades amb la catalogació o la incorporació de nous tipus de patrimoni, com el patrimoni industrial, la pedra seca, les masies o la memòria democràtica. Aquestes taules ajudarien a definir la millor manera de preservar i protegir aquests elements en el futur.

Eix 3. Reptes en l'àmbit del Patrimoni Cultural

Missatges clau:

- Es proposa explorar alternatives per a l'ús d'energies renovables sense afectar la integritat dels béns immobles.
- Es considera essencial garantir l'accessibilitat als espais patrimonials sense comprometre la seva integritat, amb un enfocament que integri l'educació patrimonial i respecti la diversitat cultural.
- Es destaca la necessitat de regulacions clares per evitar falsificacions històriques i manipulacions que distorsionin la veritat del patrimoni. Les reconstruccions, si són necessàries, haurien de ser mínimes i ben documentades, amb una distinció clara entre els elements originals i els reconstruïts per mantenir la integritat històrica.

Aportacions i contingut de la conversa:

- Sobre l'ús d'energies verdes en béns immobles:
 - o Hi ha un sector que considera que no s'haurien d'instal·lar plaques solars en edificis patrimonials, ja que aquestes podrien alterar l'aspecte visual i la integritat d'aquests béns. Tanmateix, s'insisteix en la necessitat de vincular la presa de decisions sobre el patrimoni amb les implicacions socials i ambientals d'aquestes decisions, buscant alternatives que causin un menor impacte sobre el paisatge. Un exemple d'alternativa seria la instal·lació de plaques cinètiques en espais públics amb gran afluència de gent, que podrien generar energia sense alterar elements patrimonials.
 - o Es considera fonamental explorar solucions que permetin adaptar-se a la diversitat de casos, ja que una gran part del patrimoni és privat i sovint

- poc conegut. Per tant, cal un enfocament flexible que tingui en compte la tipologia d'edificis protegits. En casos on només estigui protegida la façana, es podria permetre la instal·lació de plaques solars, sempre que no afectin l'element patrimonial a preservar.
- S'ha de mantenir una actitud prudent, investigant i estudiant les noves tecnologies que poden permetre l'ús d'energies renovables sense la necessitat de plaques solars, com ara teules solars integrades en el disseny dels edificis. L'ús d'energies renovables hauria d'estar sempre subjecte a una avaluació detallada, en què es considerin els impactes socials i ambientals de cada decisió.
 - És essencial ser respectuós amb la preservació dels espais patrimonials i evitar modificacions innecessàries. Cada cas s'hauria d'avaluar individualment per identificar la millor solució, optant per instal·lacions innovadores i no invasives. També s'ha de tenir en compte que el paisatge és un element patrimonial i cal valorar-ne la preservació en conjunt amb les decisions relatives a l'energia.
 - Finalment, es proposa explorar formes de generar energia mitjançant la relació social amb els espais patrimonials, com la instal·lació de bateries cinètiques que aprofitin el pas de les persones en espais molt concorreguts per generar energia, creant així una sinergia entre el patrimoni, la comunitat i la sostenibilitat.
- Sobre els nous usos de béns patrimonials:
- Es considera essencial garantir l'accessibilitat als espais patrimonials, amb una atenció especial als accessos i a la lectura fàcil. Tanmateix, l'accessibilitat no ha de ser implementada a qualsevol preu. Un exemple d'això és la paralització d'un projecte d'ascensor al Castell de Montjuïc, que implicava la destrucció d'una volta del segle XVI de 2,5 metres. Per tant, s'ha de buscar un equilibri entre la preservació del patrimoni i la millora de l'accessibilitat.
 - Aquesta accessibilitat no es consideraria completa si no inclou una educació patrimonial adequada. La importància de sentir-se representat identitàriament pel patrimoni esdevé clau en una societat culturalment diversa. Per exemple, cal destacar que la glosa en llengua de signes, tal com s'ha implementat actualment, no està funcionant de manera efectiva, ja que les persones sordes no es vinculen amb els conceptes de la rima i l'espontaneïtat inherents a la glosa. Cal tenir en compte les característiques de la població a la que ens dirigim a l'hora de pensar en l'accessibilitat del patrimoni.
 - Un altre aspecte a tenir en compte és la necessitat que el patrimoni integri també les produccions culturals d'altres comunitats, en un context plural i inclusiu.
 - La nova llei hauria de descriure els drets i usos del patrimoni, establint un marc normatiu clar que possibiliti el seu desplegament a través de decrets

- o plans d'actuació concrets. A més, cal reconèixer que el patrimoni és sempre reapropiat per la societat, de manera que la llei hauria de contemplar aquesta dinàmica de resignificació i reapropiació.
- Es considera que els nous usos del patrimoni haurien de ser totalment respectuosos tant amb l'espai físic com amb el patrimoni immaterial que conté. En aquest sentit, el Pla de Museus ja preveu noves modalitats d'ús, i és important que la llei aculli aquests usos contemplats en els diversos plans actuals. Tot i això, caldria delimitar clarament què s'entén per "nou" ús, establint quins tipus d'usos són viables i com han de ser gestionats.
 - Sobre els "falsos històrics":
 - Es considera fonamental establir línies clares de prevenció per evitar la creació de "falsos històrics" i regular les reconstruccions patrimonials. No s'haurien de permetre falsificacions ni manipulacions que distorsionin la veritat històrica. Les reproduccions virtuals, en aquest sentit, poden ser una eina eficaç per mostrar elements patrimonials de manera recreativa o didàctica sense pertorbar l'originalitat del bé.
 - En cas que es duguin a terme reconstruccions, aquestes haurien de ser mínimes i haurien d'incloure modificacions evidents en els materials utilitzats, així com explicacions clares que detallen els canvis fets. La transparència en el procés és clau per garantir que no es confonguin les parts originals amb les noves incorporacions.
 - A més, caldria vetllar perquè no es facin reconstruccions que transformin els espais patrimonials en parcs temàtics. Es considera essencial diferenciar clarament els elements originals dels reconstruïts per mantenir la integritat històrica i evitar la falsificació del passat.

Properes passes

- Es poden fer arribar els comentaris o matisos que escaiguin per a complementar aquest document.
- Es pot seguir participant a través del [Portal Participa](#), a l'apartat "Proposa".
- Es publicaran les conclusions de totes les sessions de debat, així com un informe final del procés participatiu.